

EMMANUEL POUCHPA DASS KULTURNA EVOLUCIJA U AZIJI

KULTURNA EVOLUCIJA u Aziji nije napredovala istim tempom u svim područjima niti je bila neophodno sinhronizovana unutar ili među društвima date zemlje u dато vreme. Ta evolucija je, naravno, bila uslovljena uvođenjem novih tehnika proizvodnje, formiranjem novih ekonomskih objekata i korišćenjem savremenih sredstava komunikacije. Ali sve je to urađeno u situaciji gde su hiјerarhija vrednosti, različiti načini mišljenja i odnosi između pojedincova i društvenih klasa počivali na tradicijama koje su često bile hiljadogodišnje, a u većini slučajeva agrarne. Osim toga, strana dominacija nije u osnovi izmenila te uslove.

Kultura promena je postala neizbežna ali je trebala biti sprovedena u specifičnom kontekstu. Tu promenu je okarakterisalo osnivanje savremenih država čije su institucije često bili prerađeni i preokupirani modeli sa Zapada, sticanje novih industrijskih i poljoprivrednih metoda rada i utvrđivanje ekonomskih prioriteta koji su bili prilagođeni kolonijalnoj proizvodnji. Ipak neizbežna promena jeste prouzrokovala delimičnu eroziju klasa i misaonih sklopova koji su osiguravali izvesnu kulturnu koheziju u prošlosti. Ova je donela vrtoglavu demografsku eksploziju, što je glavni razlog pojavitvivanja urbanizacije, često bez reda, i stvaranje urbanog proletarijata. Danas su te promene izrasle u obilne probleme, nepoznate u prošlosti. Sem toga, kulturna promena se događa u vreme kada se novina prenosi u sve sfere društva takvom brzinom da je često teško kontrolisati nagle, promene koje su od velikog značaja.

Savremeni zahtevi, svetska konkurenca i politička situacija novih država, u jednom ideoleski polarizovanom svetu, spojeni sa iznenadnim uvođenjem novih naučnih i tehnoloških sistema, izazvali su kontradiktorne tendencije i snage unutar društva, čija se sposobnost da usvoje inovacije uveliko menja prema njihovim istorijskim, geografskim i društvenim okolnostima.

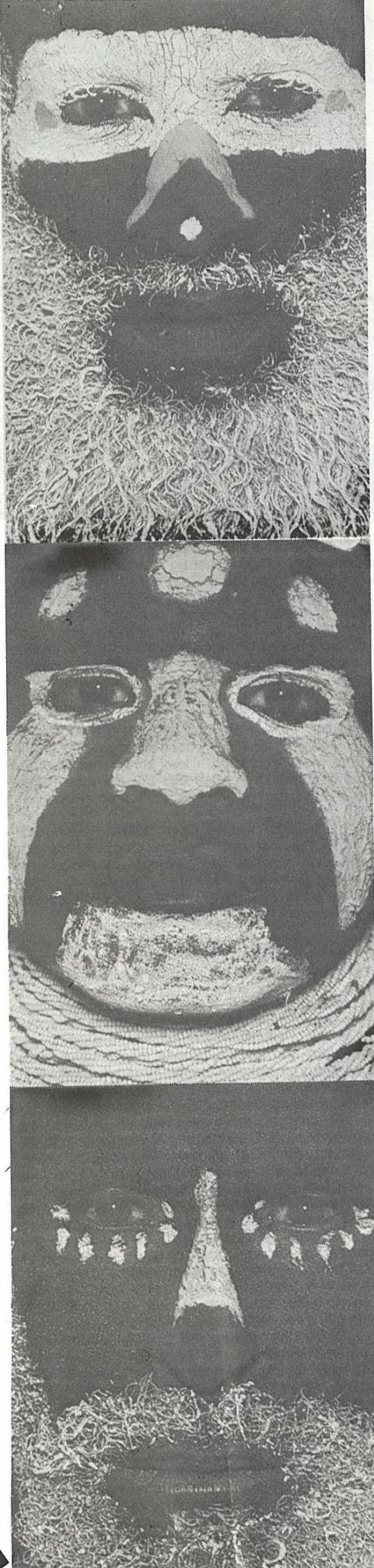
Danas su svi oni kojih se to tiče svesni potrebe stvaranja nacionalnog identiteta za svaku zemlju ponašob. Da bi zadovoljile tu potrebu, azijske zemlje podršku i inspiraciju obično traže u

svojoj tradicionalnoj kulturi. Naravno, one shvataju da bi bilo apsurdno i materijalno nemoguće vratiti se u zlatne godine prošlosti. Žele da izgrade društvo koje će biti u skladu sa njihovim sopstvenim vrednosnim sistemima i sa izvornim kulturnim nasledjem, ali koje će takođe biti prilagođene sadašnjim uslovima.

U tom pogledu azijske zemlje shvataju opasnosti koje prate nove tehnologije i sredstva javnog informisanja pošto se čini da jedno i drugo vodi do dezentegracije nacionalno karakterističnih načina života i mišljenja. Najozbiljnija posledica je da je kultura izjednačena sa slobodnim aktivnostima. Teško je pronaći nekoga ko se koristi mogućnostima koje mu pruža vlastiti posao da bi unapredio svoj opšti razvoj. Rad se više ne shvata kao kulturni čin koji, kao takav mora doprineti opštem razvoju čoveka i pomoći mu da napreduje s obzirom na vlastite sposobnosti i potrebe. Mnogo toga ostaje da se uradi pre nego što rad, jednom ponovo, promene suštinsku ulogu u životu svakog pojedinca, ne samo kao sredstvo izdržavanja, već i kao oblik iteračije među pojedicima, kao i u razvoju mogućnosti koje pružaju pojedincu za samoostvarivanje i afirmaciju njegovog identiteta. Još uvek smo daleko od sposobnosti da utičemo na uslove rada i prilagodimo ih tako da radna okolina doprinese i pojedincu i obogaćivanju zajednice, dajući radu i kreativni i obrazovni aspekt.

Mora se reći i to da Azija nije izbegla opasnosti kulturne poljice prouzrokovane komercijalnim karakterom uvezenih kultura i lakoćom kojom se one šire; društveni poremačaji i krize koje zahvataju azijska društva takođe su doprineli problemu. Ipak, sposobnost da se prime spoljni uticaji, koji su većim delom ispoljavale azijske kulture, u velikoj imjeri pomogla da izdrže nove uticaje i da istovremeno očuvaju sopstveni integritet i koheziju.

Novostečena nezavisnost azijskih zemalja nije osigurala samo političko pravo na samopredelenje već je stvorila i nov osećaj dostojanstva, pojavila se novo traganje za nasledenim idejama i dovela do osećanja ponosa u umetničkim formama ▶

još uvek snažni u kolektivnom senzibilitetu Filipinaca. Kulturalna politika Filipinaca ima za cilj, da tragači su za »jedinstvenom različitosti«, obrazuje celinu bez koje bi nacionalna kultura izgubila svoju samu suštinu. Važno mesto daje običajima, tradicijama i verovanjima različitih etničkih zajednica. To su elementi koji sačinjavaju filipinske narave i istinski izvor osnovne kulture personalnosti. Oni predstavljaju stalni poziv da se otkrije i shvati kulturni identitet koji nosi filipinski duh.

Staro i novo

Kulturu ne smemo tretirati kao muzejski predmet, samo za intelektualno razmišljanje, već kao suštinu koja živi u domaćaju svih ljudi. Kultura koja nepromjenjivo ostaje ono što jeste i što je uvek bila, za sve je ciljeve i namere mrtva kultura, da bi kultura živila i napredovala mora biti prenesena u sadašnjost i mora biti u stanju da se prilagodi budućnosti društva koje je stvara. Stoga svaka kulturna politika mora tražiti pravu ravnotežu između očuvanja tradicionalnih formi i izražavanja i zadovoljavanja potreba i težnji stanovnika, u sadašnjosti.

U Iranu kulturna politika ističe značaj nacionalnih kontinuiteta i zadovoljenju potreba ljudi. Ta zemlja mora stalno da procenjuje svoje kulturno nasleđe u odnosu na nove elemente i da traži da se prisvoje najbolji od tih elemenata. Tehnološka revolucija sa zapada je uslovila ponašanje od poptune imitacije do potpunog odbacivanja zapadnjačkih vrednosti. Zemlje koje imaju istoriju, bogatu tradiciju i drevnu kulturu u potrazi su za srednjim pravcem. Kulturna politika Irana ima za cilj da osigura napredak zemlje na bilo koji način, ne gubeći svoju originalnost uprkos jednoobraznosti koju nameće vrednosti savremene tehničke civilizacije.

Kada je zapadnjačka umetnost prodrala u Iran, u početnom periodu je privukla umetnike i navela ih da misle da stvaralaštvo nema drugu alternativu nego da imitira zapadnjačke modele. Stare umetnosti su bile napuštenе, slobodan stil je zamjenio bogatu persijsku poeziju, nestali su veliki muzičari, a arhitekti koji su obučavani na zapadu, uveli su evropske stilove. Kao rezultat toga stvorio se ambis između narodnih masa i onih umetnika koji su stvarali samo za malobrojnu elitu zapadnjačkog karaktera.

Ispak je više od trideset godina postojao izvestan povratak tradiciji i naporu da se postigne sinteza. Ta sinteza zahteva temeljito poznavanje umetničkih tradicija i u Iranu i na Zapadu, kao i razumevanje društvenih i ekonomskih karakteristika savremenog Irana.

Svaka inovacija mora izvirati iz unutrašnje dinamičnosti koja zna kako da prilagodi strani doprinos i obogati ga. Slikarstvo i vajarstvo sa Zapada prodri su u Iran krajem devetnaestog veka, ali u poslednjih dvadesetak godina stil iranskih slikara je krenuo sasvim različitim pravcjem od onoga sa početka dvadesetog veka. Zahvaljujući tradicionalizmu savremena umetnost je koja je bila pod jakim uticajem škola sa Zapada, naišla u početku, na potpuno odbacivanje od strane javnosti i mnogih umetnika. Kako godine prolaze u savremenoj iranskoj umetnosti otkrivaju se adaptacije tradicionalnih minijatura i tragovi per ijske kaligrafije, kao i povratak dekorativnoj umetnosti.

U ovoj prilici vredno je spomenuti primer izvodačke umetnosti u Indoneziji, koja je, kroz skladno preplitanje tradicionalnog i savremenog, pozorište u stanju da sačuva svoj specifični, indonežanski karakter. Glavni zadatak Generalne Uprave za kulturu je da ponovo otkrije, dokumentuje i sačuva tradicionalnu dramu.

Indonezija ima vrlo vrsta pozorišta. *Java Bali* su specijalizovali igre senki, koje se dobijaju tako što jedan lutkar (DALONG) pokazuje kože lutke. U Zapadnoj Javi, drvenim lutkama WAYANG GOLEK se izvodi, što je veoma popularno. Priče su uzete iz epova MAHABHARATA i RAMAJANA ili legendi koje su slične onima o Panji-ju, princu Kurupana na Javi. Korišćenje indonežanskog jezika smatraju lingvističke prepreke između javanskog i sundanskog jezika, i na taj način se privlači mnogo brojnija publiku. WAYANG WONG je tipičan spektakl centralne i istočne Jave. Ostale forme tradicionalne drame su: LENONG (Džakarta), RANDA (Zapadna Sumatra), MAMANDA (južni Kalimantan), KETOPRAK (centralna Java), LUDRUK (istočna Java) i ARJA (Bali). Baziraju se na folkloru i svakodnevnom životu, a možda su i popularnije u gradovima od tradicionalnog pozorišta, zato što se bave savreme-

nim problemima. SANDIWARA predstavlja prelaz između tradicionalnih i savremenih formi.

Broj publike koja je zainteresovana za savremeno pozorište neprestano raste. Vlada je pokrovitelj predstava i seminara, uključujući i seminar o »igri senki«. Osim toga, Umetnički Savet Džakarte je organizovao nekoliko tradicionalnih i savremenih predstava.

Indonežanske umetničke forme nikada nisu zastarele. Čak i u tradicionalnim dramama uvek ima novina. Autori u centralnoj Javi su kreirali nove balete, jedan koji su plesale samo žene (na primer, LANGENDRIJAN, princa MANKUNEGORO VII), a drugi koji su plesali samo muškarci. Stanovnici Bali takođe unose stalne novine u svoje plesove i drame, dok još uveli slede i starinske modele.

Vlada ohrabruje ovu vrstu prilaza tradicionalnoj umetnosti u savremenom pozorištu, i na taj način osigurava kontinuitet koji jača indonežanski kulturni identitet.

Kulturni pluralizam

Za većinu azijskih zemalja primarni cilj, nakon nezavisnosti, bio je pronaći »jedinstvo u različitosti«, kao sušinsko sredstvo za osiguranje nacionalnog napretka i identifikacije. Zemlje poput Indonezije još uvek aktivno nastavljaju kulturnu politiku vođenu principom kulturnog jedinstva i poštivanjem pluraliteta, kako na regionalnom tako i lokalnom nivou. BHINEKA TUNGGAL IKA (Jedinstvo u različitosti) je moto Republike Indonezije. Kada je postignuta nezavisnost, nova vlada je preuzeila neophodne korake da zaštitи bogatu kulturno nasleđe naroda sastavljenog od etničkih grupa koje govore različite jezike i imaju različita kulturna ishodišta. Iako je indonežanski jezik usvojen kao zvanični, i kao takav predstavlja faktor sjedinjavanja, lokalni jezici su zadržani, jer se smatra da su oni deo nacionalnog kulturnog nasledja.

Proučavanje religioznih, filozofskih i kulturnih misli i ideja »nacionalnih heroja«, pomaže da se ostvari izvestan kulturni kontinuitet. Nastavlja se istorijsko istraživanje, materijalnog kulturnog nasleđa (grobovi, spomenici, svetišta, palate, itd.) u svim regijama, što je bez sumnje vredno za proučavanje istorije Indonezije kao celine.

Folklor (priče, igre i verovanja) je glavni izvor indonežanskog kulturnog života i sve se čini da neki od ovih elemenata ne padne u zaborav, ili čak isčezne. Narodne pesme se prepisuju, snimaju i čuvaju, jer na taj način daju autentični dokaz lokalne kulture i prenose raspoloženje mnogo bolje nego napisane ili izgovorene reči. Narodne priče su veoma različite: ima priča za decu, druge su za odrasle, a ima i priča bogatih poslovcama i maksimom koje odražavaju narodne mudrosti iz različitih delova arhipelaga.

U Indiji se istražnost izvorne kulture, unutar zapaženog kulturnog kontinuiteta, uslovjava, prevedi i usmerava vrednosnim sistemom celog naroda, koji danas broji preko 500 miliona stanovnika rasprostranjenog na području od 3 miliona kvadratnih metara, uključujući neobičan pluralitet rasa, kasta, etničkih grupa, mikro-kultura i religijskih sekti. Način mišljenja tih ljudi ima koren u snažnom telu kompleksnih tradicija iz daleke prošlosti.

Obilje pisanoj materijala arheoloških i vajarskih dela, govore o uzastopnim talasima, različitim civilizacijama i uticajima koji su obogatili osnovne tradicije, da bi razvile uvek nove modele i ipak sa nepogrešivim identitetom Indije. Postoji neobična kulturna raznolikost u Indiji, koju karakteriše veoma raznovrsna, regionalna kultura. Ako su, nekoliko godina pre sticanja nezavisnosti, regionalni identiteti i kulture bili privremeno zapostavljeni u korist glavnog cilja zadržavanja nezavisnosti, vlasti su ubrzalo osetile potrebu da odrede kulturnu politiku koja bi dala značajno mesto regionalnoj saradnji. Različita vladina tela i univerzitetske institucije pokrenule su studijske programe o kulturama i civilizacijama regiona. Mnogi od njih su bili istraživački projekti i uporedne studije o izvesnim aspektima azijske kulture.

Da bi osigurala opšti razvoj seoskih zajednica, uključujući njihovo ekonomsko, društveno i kulturno uzdizanje, vlada Indije je, ubrzo nakon sticanja nezavisnosti, osnovala *Ministarstvo za razvoj zajednica*. Program veoma doprineo očuvanju i ponovnom radanju tradicionalnih umetnosti i veština.

Predvod: Snežana Dačić

Prevedeno iz: »Cultural evolution in Asia«, in *Cultural development, UNESCO, 1981*.